

EDVARDI
FERNANDEZ IN IV-
RE PONTIFICIO CAN-
didati pro sua Paraphrasi
ad Plinij locum.

AT QVE ETIAM MORBUS
est aliquis per sapientiam mori

APOLOGIA.

ADVERSUS DOCTOREM
Ioannem á Luna Vega Medi-
cum Hispalensem.
(.§.)

EDWARD

FERNANDEZ IN

MAJORITICIO

1871-1872

1873-1874

1875-1876

1877-1878

1879-1880

1881-1882

1883-1884

1885-1886

(1887)

CONTINEREM ME CER
te ab apologia conscribenda, nisi
duo me potissimum etiam invitū,
& reluctantem compulissent: Alte-
rum, quod contra fas, jusq; (cuius
ego & studiosus, & vindex,) laceSSI
tus, vim repello, quam omnia iura L. *ut viro*
etiā vi repellere permittunt, Alterum, quod Doctor *cum cōcor-*
Ioannes Luna Vega paraphrasim meā ad Plinij locū. *dant. ibi 2*
gl. aduēlis
ff. de iust. et
jure.
Atq; etiam morbus est aliquis per sapientiam mori.
Multis capitalibus erroribus scatere asseuerat, quod
facile credet, qui antiparaphrasim illius, (sitā-
men illam facile intelligat) tantum modo leget, ne-
que calumniosē mihi impositos esse, aliundē noue-
rit. Nec minus vrget licentiosa, ne dicam immodes-
ta hominis audacia, qua interpretandi Plinij ius sibi
soli vendicat, suamq; interpretationem, quasi ē fo-
lijs Sybillinis de promptam, & (vt ipse ait) vt verita-
tem, post innumeros annos, seculaq; inuentam, &
grato animo, & obuijs vlnis suscipiendā præcipit, om-
nesq; in eius verba jurare compellit, & aliorum in-
genia in ordigem cogit, neq; liberum vnicuiq; judi-
cium permittit: quasi in rebus litterarijs licitum sem-
per non fuerit, non solum in suo vnumquemq; sensu
abundare, sed & ab aliorum placitis, & sententijs v-
bique discedere, immo & cum eis impunē depugna-
re. Per quæ effectum est, vt prius aduersus non in-
doctum communis cum illo medicæ facultatis doc-
torem non prouocatus scripserit, deinde contra in-
signem religione, ingenij acumine, variarum doctri-
nā peritia, eruditione, alijsq; quamplurimis bona-
rum litterarum præfidijs, clarum virum P. Ioannem

à Pineda (quem honoris causa semper nominabo) in
urbanè quidem, veterisq; comædiæ stylo inuectiuam
pro apologia ediderit, non alia de causa quam quia
(pro suo erga omnes, de omnibus bene merendi stu-
dio, & amicos demerendi paratissima voluntate, ro-
ganti, & flagitanti, ut ex epistola doctoris nuncupa-
toria apparet) Doctori patrociniatus est. Tandemq;
& mihi nihil tale merenti, nihil tale de homine pro-
bo suspicanti, bellum intulerit. Poterat quidem ille
absq; interpretationis suæ iactura duellum vitare: si-
quidem tantum abfuit ut illius, aut alterius scripta à
meis vlla in re impugnata viderentur, ut potius inge-
nuè, & candidè protestatus fuero, meam in mediū
me proferre expositionem, non ut ullam aliam con-
futarem, sed ut periculum facerem, utra magis ad Pli-
nij mentem accederet, quod aliorum iudicio exami-
nandum dimisi. Nihilominus eo philautiæ vitio a-
deo doctor exarsit, ut multis tum liberè, tum super-
bè congestis, in me inuectus sit, ac profanato Evan-
gelij loco enuntiaverit, ex eo quod cum illo non fui,
contra illum me esse, & quia cum illo non collegi, dis-
persisse. Quid quod quasi irridens, Isagogen para-
phrasis meæ paucis suo modo, suoq; ingenio immu-
tatis, ac vitiatas, repetit: quibusdamq; dieterijs, po-
tius convitijs, nullo verborum pondere nixus, auda-
ciæ nota me inurit, nec non propter loci Plinianæ caligine
sam sapientiam me suffocandum, tandemq; moriturum di-
cit. Et medicus scilicet salutaris necem, mortem mi-
natur. Nihil mihi pro futurū præmissum, ac cōtestatū
animi cādorē; nec crimē injectionis falcis in alienam
me sē fateri, ut absoluerer, & latere tecto me discēssu
rū crediderim. Deniq; in sua palestra (athletā glorio-
sum)

sum) spectantem, sustinentemque stare sedicit, ubi
veritatem loci Pliniani a se post innumera secula in-
ventam, defendet quoque

Laudato pavone superbior.
multa velut alter Chrysippus medicus effundit, cui non
inconcinne illud poetæ quadrat.

Ovid. li. 13.
Metam.

Vane ligur, frustra; animis elate superbis.

Virg. lib. 11
Ænci.

Sed quia spero, quando quidem doctor se componit,
ut iam latere tecto discessit, & nunc me discessurum,
ac parva quadam corporis declinatione eius iactus e-
lufurum, ac illum de statu, si non de sententia, deie-
cturum. (nam ut cecinit Aurelius Prudentius rela-
tus a doctissimo Lipsio.

Cur mihi fas non sit lateris sinuamine flexi,

Ludere ventosas iactu pereunte sagittas.)

Iustus Lips-
sius li. 2. sa-
turnal. cap.

Nec non illi ostensurum nullum me crimen falcis in
messem alienam injectionis aut admisisse, aut fassum
fuisse, arenæ accedam. Quod ut facilius fiat, opere
pretium erit, hanc doctoris ad Plinij locum verita-
tem, ab illo post innumeros annos inventam, nunc
in medium ad examen vocare, ac diligenter venti-
lare, cuius discussionem consuko consilio prius omi-
seram, ut apologias fugerem, etenim quoniam ille
mea est abusus modestia, sibiq;

Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Lucanus lib.
1. pharsa.

Non solum receptui non canam, quin potius Iani tē-
plum recludam,

Accendamq; animos insani Martis amore.

Virg. lib. 7.
Æncid.

In Priori igitur doctoris exercitatione explicaturus,
ille locum hunc Plinij. Atq; etiam morbus est aliquis per
sapientiam mori. Ait. Eius tamen in nomine Iesu exposi-

tionem aggredior, quæ in hoc cardine versatur, sit ne aliquis sapientie morbus. Ecce cardinem errorum omnium, non. n. hoc inquirendum erat, sed sit ne aliquis morbus per sapientiam mori. Plinius namq; hoc loco, *Non per morbum sapientie mori.* Esse aliquem morbum, sed per sapientiam mori morbum aliquem esse dicit. Ali- ter enim verba Plinij vim maximam patiuntur, & cõ sequenter vt commodus aliquis sensus elici possit, cõ rumperentur, & depravarentur, quod dilucidè pa- tet ex expositione doctoris. Deinde nullo alio fun- damento jacto, nullisq; alijs præmissis, quæ suam viã sterneret, priusquã de illo sapientie morbo quicquã inquireat, mox ad stabiliendam hanc conclusionem transilit, & quidem per saltum salebrosum nimis.

Per morbum, & ægritudinẽ sapientiã á Plinio appellatã, ipse significavit affectum præter naturam facultates cere- bri principes ledentem. Hæc conclusio continet duo, alterum contra ipsiusmet Plinij verba. Inquit enim Plinium appellasse sapientiam morbum, & ægritudi- nem: quod nullatenus apparet, non enim ex eo quod dicat morbum esse aliquem per sapientiam mori, in- telligendum est sapientiam ipsam morbum esse. Quod si eius loci sensus ita exponitur, hac venia (vt verbis doctoris contra me utar) ego ausim omnia enigmata dissolvere. Alterum in philosophia falsum, scilicet quod morbus ille, siue affectus præter naturam lædat facultates cerebri principes. Facultas enim lædi non potest, sed actio est quæ læditur mediõ organo, siue instrumento læso. Quod apertè docet Aristoteles.

*Aristot. 1. 7.
Phisic. e. 2. a
text. 19. & que
ad 20.*

*At vero (inquit) nec in intellectu a parte animæ est altera-
tio. Et iterum in fine textu. 20. Manifestum est igitur,
quod alteratio in sensibilibus est, & in sensibili parte animæ*

Malitia autem nulla, nisi per accidens. Exponentibus, &
docentibus, qui mihi facile occurrere potuerunt. D. *D. Tho. ibi.*
Thoma. Soto, Collegio Coimbricensi Societatis Ie *ad Aristot.*
su. Nam si de facultate intellectiva intelligat, quæ sa *soto q. 2. Col*
pientiæ & scientiæ sedes est, (intelligit vero hanc ip. *leg. Coimb.*
sam, quippe de ratiocinatrice facultate se loqui pro- *q. 1.*
fiterur) in theologia, in philosophia, in certa firma-
que ratione constat illam facultatem, ut pote spiri-
tualem, incorruptibilem, immortalem, nulli affixam
organo corporeo, minime lædi posse. Quin & ex ver-
bis ipsius doctoris inferius scriptis, colligitur, neque
id in medicina omnino tutum esse; ait enim ex quorū-
dam medicorum esse placito, ut morbus lædat facul-
tatem, non actionem: si enim hoc ex Hippocrate,
Galeno: alio ve medico principe esset, allegasset uti *Galen. lib. 3*
q; Sed & quo nam pacto hæc assertio doctoris ad *de locis affe*
suum institutum vera esse potest? Sapiencia lædit fa- *ct. c. 5.*
cultatem cerebri principem? hæc enim facultas iuxta
doctrinam ab eo traditam, est, ratiocinatrix, quæ se-
cundum eum est sapientia) ipse enim contendit in
antiparaphrasi, sapientiam hoc loco non accipi pro
habitu, sed pro sapere, & intelligere) igitur sapien-
tia lædit ratiocinatricem, sive sapientiam? Vnde col-
lectio? quæ tantæ tenebræ offusæ Plinio clarissimo?
Item, morbum, & ægritudinem sapientiam, ait à Pli-
nio appellatam. Vbi nam? cedo locum? aut si indica-
ri a te non potest, aut fictum esse, aut nullum intelli-
gam. Ergo sapientia & morbus idem sunt? ergo sa-
pientia est morbus? quid absurdius? & tamen pro cō-
clusionem a doctore sancitur. Quorsum igitur cardo
ille expositionis esset ne aliquis morbus sapiētiæ? Si enim
sapientia morbus & ægritudo est, frustra, stultoq; la-
bore

bore confumeretur, morbum sapientiae inquirendo. At
dicet, morbus ille sapientia, quoniam morbus fit in-
quirendum est, hoc enim opus, hic labor est, ut ipse ait, ac
ideo secundam statuit conclusionem. *Affectus à Plinio sapientia dictus apud eundem est deli-
rium, & comprehendit morbos, quos comitatur delirium.*
En quo modo per doctorem sapientia est morbus, &
est delirium, & ait, ita esse apud Plinium. apud Pli-
niam? nugas agit. Sed & apud quem alium autorem
medicum, vel philosophum, five graecum, five lati-
num, five Punicum morbus sapientia reperitur, &
quod sapientia sit delirium? De sapientia potius, attes-
tante doctore, apud Hippocratem, & Galenum. Sed
& idem Galenus alibi hunc affectum stultitiam vo-
cat. Ratio quoque (inquit) *deperditur, quae affectio
stultitia nominatur.* Quod si de sapientia, vel stultitia
morbus est, ut vere est, sapientia morbus esse non po-
test; contraria enim sunt, & adpositionem vnius con-
trarii remotio sequitur alterius. Pergamus ad alia,
non enim asiatico, sed laconico delector stylo, atque
eo contentus, hanc conclusionem dimittam, quod sa-
pientia quae insipientia sit, vno excepto nostro doc-
tore, apud neminem ex medicorum schola sapien-
tem, inueniri possit. Ad confirmandam priorem con-
clusionem multa ex Galeni doctrina doctor adducit,
quae tam ad Plinii locum faciant, quam focus ad tra-
gœdiam. Tandemque sibi parum constans, ad mor-
bum sapientiae revertitur, & inquit. *Ex quibus cerebri
morbum peculiarem colligimus, sicuti etiam cordis, & si-
cuti est verum dicere aliquem mori ob morbum facultatis vi-
talis in corde residentis, similiter per morbum cerebri, in
quo ratiocinatrix, aut sapientia residet.* Iudicent medici
hanc

hanc assertionem, mihi enim pro instituto sat est, in-
constantiam doctoris insinuare: & quod eius æquipa-
ratio claudicat: infert enim à facultate cordis vitali
ad cerebrum, quod facultatem ratiocinatricem con-
tinet, à locato ad locum, dispari sanè argumentandi
ratione, nam colligere deberet, similiter mortem ac-
cidere ob morbum non cerebri, sed facultatis in ce-
rebro residentis. Sed ex eo ne, quod aliquis per mor-
bum cerebri, in quo sapientia residet, moriatur, col-
ligitur sapientiam morbum esse? ex eo quod aliquis
per morbum cordis moriatur, dicetur ne etiam mori
per cor? dicetur mori per illammet vitalem faculta-
tem in corde residentem? illa eadem facultas vitalis
dicetur morbus? Nec tamen in hoc perstat doctor:
addit namq; Plinium metaphoricè loquutum fuisse
per methonimiam, accipiendo scilicet partem con-
tinentem pro contenta, sapientiam pro cerebro.

Quo teneam vultus mustantem Pro theanodo?

Horat. libr.

Sed & si hæc fictio vera esset, & Plinius loco cerebri
sapientiam vsurpasset, procederet ne bene loquutio
hæc atq; etiam morbus est aliquis per cerebrum mo-
ri?

*epistol. 1. epi-
stol. 1. circa
finem.*

Vtitur præterea doctor valido (vt illi videtur) ar-
gumento ad probandum sapientiam esse apud Pliniū
ægritudinem sapientiæ, hancq; delirium esse: ex eo
enim quod capite sequenti. 51. ægritudinem sapien-
tiæ nominavit, eiusq; signa descripsit, quæ delirio cō-
veniunt, infert & sapientiam superiori capite nomina-
tam, sapientiæ ægritudinem esse. Et ex huius signis
esse delirium. Infertur ne bene capite. 51, signa ægri-
tudinis sapientiæ recensuit Plinius, ergo vbi superio-

*In paraphra
si.*

ri capite morbum aliquē esse per sapientiam mori di-
xit, per ægritudinem sapientiæ dixisse intelligendū
est? Sed esto, valeret collectio, quare doctor. *Ipsam
sapientiam morbum, & ægritudinem toties à Plinio ap-
pellatam, esse, ait.* Dato enim quod admitteremus
loco sapientiæ, ægritudinem sapientiæ, admitti ta-
men non potest, quod ipsa sapientia ægritudo, &
morbus sit: contrariæ enim sunt. Et vt etiam alibi
dixi, vix apud eundem Plinium idem bis vno eo-
demque repetitum sensu reperitur. Et quò dilu-
cidius innotescat locum capitis. 51. de signis æ-
gritudinis sapientiæ relationem ad hunc, de quo
est disceptatio habere nullam, observari oport-
et, nullius morbi, cuius capite. 50. Plinius e-
xempla posuit, capite. 51. signa expræsisse. Ve-
patet intuentibus. Deinde capite. 51. signa æ-
gritudinis sapientiæ sanè adnotavit, non sapien-
tiæ, quare non bene inferitur de signis ægritudinis sa-
pientiæ ad ipsam sapientiam.

Hæc breuiter decerpisse sit satis ex priori illa
exercitatione doctoris, quæ Pliniani loci exposi-
tionem concernunt, etsi multa non leui censura dig-
na, prætermitto, quæ si recensere velim, actum a-
gam, & tempus rebus necessarijs adimam. Si tamen
interim in eius gratiam, & vt illum à maxima qua-
dam (qua stupere solet) admiratione liberem, hoc v-
num addidero.

*Unum (inquit ille) me in maximam admirationem
rapit, quod formicantis meminerit pulsus, his verbis,
venarum inæquali aut formicante percussu, quod per-
pendandum relinquo medicina professoribus, haud ig-
naris pulsuum differentias nec nominatas ab Hippocra-*

te.

re. Et vnde hoc sumpsit Plinius eruditissimus? Si pul-
sum materias elaboravit Galenus. Ex his doctoris
verbis tanta admiratione, tantaque ponderatione
prolatis conjectare licet quid spei sit reliquum. E-
tenim si vir medicus, & medicinæ magister, & do-
ctor in tantam rapitur admirationem, quod Plini-
us formicantis meminerit pulsus, ut medicis per-
pendendum relinquat, vnde nam id sumpserit, fa-
tereturque illud ignorare, atque attestatur pulsuum
differentias nec nominatas ab Hippocrate: quid
mirum si aliorum, quæ ad humaniores litteras spe-
ctant, & variæ lectionis hominem requirunt, om-
nino expers sit. Satius illi, minusque pudendum
fuiſſet, si locum hunc Plinij alijs cogitandum, ex-
ponendūque reliquiſſet, ut pote nec medicinæ, nec æ-
grotis, nec rei publicæ necessarium, quam ea, quæ sal-
tem curiosum medicum scire decet, ignorare. Atq;
eo magis, quod multis, & non medicis illa nota sunt,
quæ illi ego non medicus breui aperiam. Si igitur for-
micantis pulsus Plinius mentionem fecit, licet id ab
Hippocrate nō desumpserit, desumere potuit à Theo-
philo medico græco, qui ante Galenum, & Pliniū
librum de pulsibus, & urinis edidit. Cuius memine-
re Galenus Aëtius, Rasis. Sed & ipse Plinius (quē
si Plinianus doctor attentius perlegisset, id scribē-
tem reperisset) refert Herophilum quendam Bac-
chium, sive Chalcidonium, vel ut Galeno placuit
Chartaginensem, qui arte mirabili motus omnes,
& pulsus humani corporis in musicos pedes per æ-
tatum gradus discrevit, & venarum pulsus rithmis
musicis asseruit moveri; quod & scriptum reli-
quit Censorinus.

Galen. li. de
Symp. dif-
fer. Aëtius
tetrab. 2. ser.
3. 642. Rasis
lib. 1. Cant.
ca. 3 Plinius
lib. 29. ca. 1.

Censor. de
Neq; die natali.

Gale. li. 3. de
crisib. c. vlti.
Idem in lib.
de generi. &
diff. pulsu

Tiraq. de no
bilit. c. 31. n.
50. 51. 52.

Neq; omnino verum est, Hippocratem pulsum
differentias nec nominasse. Licet enim Galenus in li-
bro 3. de Crisibus cap. vltimo id scripserit, alibi ta-
men in libro scilicet de generibus, & differentiis pul-
sum, scribit Hippocratem, omnium primum, quos
ipse sciverit, nomen pulsus scripsisse, nec eam, quæ in
eo est, artem ignorasse. Sciat igitur per me doctor à
quo Plinius pulsus formicantis nomen sumpsit. Sed
ne iterum illum in maiorem admirationem hoc alte-
rum rapiat, vnde nam & ego hæc desumpserim: de-
sumpsi à nostro Polyhistore Andrea Tiraquello juris
perito, & non medicæ artis professore.

Superst vt antiparaphrasi faciamus satis, quod vt
dilucidè fiat, sigillatim per aliquot eius capita (om-
nia enim percurrere infiniti esset laboris, & tædij) dis-
curram. Primum repetit illa verba mea. *Per sapientiam
mori, id est propter sapientiã.* Atq; ait. *Nefas grande mutas-
se aliquid adeo est verum &c.* Grande nefas est muta-
re aliquid, fateor; sed nouus nunc Perilus arte peribit
sua, & quem nostrum Plinij locum mutasse consta-
bit, is certe magnum illud commisisse nefas appare-
bit, nefarij q; criminis reus agetur. Ego sic. *Atque
etiam morbus est aliquis per sapientiam mori, propter sapi-
entiam, eiusq; nimium studium, morbus aliquis contrahitur,
ex quo tandem mors tacitè serpit.* Eaque expositio ita
Plinij litteræ coheret, vt nihil addatur, nihil supprima-
tur, nihil subintelligatur, vt latius in paraphrasi est vi-
dere: à Battologiæ, enim vitio semper mihi fugien-
dum, cordi fuit. Nam exponere *Per id est Propter id*
non mutare, sed ipsissimum est interpretari. Vt la-
tius iterum inferius subiiciam. Doctor Luna expo-
nit. *Atque etiam morbus est aliquis per sapientiam mori,*
id est,

idest, per sapientiam morbum, & per morbum sapientiae,
idest, per delirium vel per frenitidem, vt superius discuf-
sum est. Vbi primo sapientiam ponit pro morbo, de
inde pro morbo sapientiae, vel delirio. Hoc nonne
grande nefas? hoc non grande mutandi, commutan-
di, permutandi piaculum? quantum enim delirium à
sapientia distet, solus ille, qui sapientiae morbo labo-
rat, ignorabit. Ad hæc, mutationis crimini crimen
præterea fingendi addens, inquit Plinium metapho-
ricè loquutum fuisse per methonimiam. Per hos tan-
dem anfractus, per hos viarum errores, & dispendia
expositionem suam nobis doctor obtrudit; & tamen
quasi ego locū mutaverim, ipse vero illæsum, intac-
tumque reliquerit, aduersum me exclamare audet.
Siccine exponitur Plinius nulla non violata loci dictione?
hac venia ego ausim omnia enigmata dissolvere. Quan-
to iustius per Iustum Lipsium ipsemet Plinius aduer *Iust. Lips. in*
sus doctorem latino senatui è philosophorum subse- *Saty. Mens*
lijs clamat. *Demitte mihi has notas, has lituras, quas bar-* *ppæo.*
barus inussit.

D. Hæc tamen non leuiora in sequuntur damna,
primum, Quod vult præpositionem Per, loco alterius, scili-
cet Propter, accepisse Plinium, quod esse ab illius phrasi a-
lienum, facile ostendam. Et volui, & volo, & vult ip-
se Plinius. Volui, & volo; quia hoc loco Per, & Prop-
ter. Idem significant, & promiscuè passim apud gra-
ues autores idem significare, in mea paraphrasi oste-
di: quibus doctor non it inficias ex alio, quam quod
Poetas, & Iurisconsultos non posse adduci ait incom-
probationem casti, & puri latini sermonis, de quo in
ferius suo loco. Prius enim unum aut alterum iam
adductis addam, apud quos Per loco Propter vel vsur-

Iust. Lip. in patur, vel adnotatur. Doctissimum Iustum Lipsium
prim. satur qui in ipso statim saturnalium initio ita inquit. *Mensis*
nal.

Nebris. in
in introduc
tionibus ad
lat. Grama.
lib. 3. c. 9. in
comment.

Plin. lib. 29
cap. 1.

Idem li. 34
ca. 7. in prin
cip.

*December erat, & per febriculam valetudo mihi non bo-
na.* Et Antonium Nebrissensem latini sermonis, bo-

narumque litterarum in Hispania parentem, qui de
præpositione *Per* agens, inter alias acceptiones, quas
illi assignat, hanc quoque exprimit. Significat (in-
quit) etiam *Per* causam, ut per virtutē laudabilis fio.

Causam genericè dixit, ne mihi tam acriter doctor
exprobret, si causativè *Per*, hic accipi, ego protuli. I
nunc latinissime doctor & hunc tantum virum non
castæ, impuræque latinitatis argue. Tantumque ab
est ut à Plinij phrasi id esse alienum ostendat ille, ut

nihil magis Plinio usitatum sit. *Per quæ effectum est* (in-
quit dum flagitia medicorum eius ævi recenset.) *Ut*

nihil magis prodesse viderentur, quam multitudo grassan-

tium. Et alibi de Hercule, deq; eius statua in foro Bo
ario. *Qui triumphalis vocatur* (ait) *atq; per triūphos ve-*
stitus habitu triumphali. Quid clarius? Quod si hæc

exempla non convincunt, non tamen doctor osten-
det à Pliniana phrasi alienum esse *Per* loco *Propter*
accipi: cum enim hæc præpositio multas acceptiones
habeat, non si alia loca alterius significationis at-
tulerit, convincet inde omnem aliam exclusam iri.

*D. Secundo non pulchrè lapsus, dum pro casto, puroq;
sermone latino, id est pro Pliniano, poetarum carminibus ve-*
titur. Talia enim esse non utcumq; suspecta huic assumptio
ni, vel mediocriter latinitati imbuti, novere, quibus est in
ore frequenter Horatij facultas scribentis.

Pictoribus atq; poetis

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas

Esti

Et si certò scio fat esse hæc doctoris verba retulisse illis, qui latinas, optimasque amant, atque profitetur litteras, ut cognoscant, qua ille latinitate, quo iudicio præditus sit, tamen non possim non mirari, si

Spectatum admissi risum teneatis amici.

*Horat. in aa
te. poetic. in
princ.*

Poetas (maximè Horatium) non casto non puro sermone latino vsos, illorumque carmina latinitatis suspecta esse, audet homo, qui latinus haberi vult, palàm asserere? Qui nam alij maiore puritate, castitate, elegantia, nitore, atque proprietate latina scribere? Quot difficultates, quot nodi ex illis explicantur? quot mores, quot ritus, quanta rerum antiquarum cognitio, verborumq; proprietas à solis poetis perdiscitur? Qualem, quantam lucem quam plurimis tenebricosis locis Aulus Gellius, Seruius Maurus Angelus Politianus, Muretus, duo Scaligeri. Antonius Augustinus, Hieronymus Mercurialis, Fulvius Ursinus, Ioannes Durantus Casselius, Duza, vterq; Fornarius, Carolus Sigonius, Archilles Stadius, Petrus Faber, Iustus Lipsius, Isaacus Casaubonus innumeriq; alij ex poetarum carminibus suis scriptis dedere? At *suspecta* (inquit) *hæc sunt ex facultate Horatij scribentis* *Pictoribus atq; poetis, &c.* Quæ nam hæc est poetarum facultas? nunquid ab Horatio legislatore concessa? Quæ nam isthæc loquutio est? Sed misam facio dictionem, & phrasim. Poetis, ne fuit usquam concessa facultas barbarè, impurè, improprieq; loquendi? Circa rerum argumenta ultra veritatè aliqua effingere, illis permisum concedo: circa loquutionem, & phrasim, illiusque proprietatem quis unquam somniavit? Nec adhuc circa res fingendas, fuit illis ampla concessa facultas, sed quantum narra-

tionis,

tionis, & scriptionis verisimilitudo patitur, idque v-
no tantum exámetro interiecto, docet idem Ho-
Horat.in po
et.in prim. ratius.

*Sed non ut placidis (inquit) coeant immitia, non ut
Serpentes avibus gementur, tigribus agni.*

Arist.in po Docueratq; ante eū Aristoteles. Sanè constat ex supra
etica c.7. dictis (inquit ille) non poetæ esse facta ipsa propria narra-
re: sed quemadmodum vel geri qui verint, vel verisimile,
Idem c. 12. vel omnino necessarium fuerit. Et paucis interiectis. Di-

cere, vel facere verisimiliter quidem, seu necessario. Ite-
rum. Et sanè in moribus, sicut in ipsa rerum compositione
tum necessarium, tum verisimile exquirendum est: atque
etiam uti necessario, verisimili ve ordine cuncta procedant.

Hieron. Fra Et alibi sæpiissime. Hieronymus Fracastorius pro-
cast.in Nau ppius Horatiano loco accedens, inquit. Quare quæ &
gerio sive de pictores, & poetæ rebus addunt, ad perfectionem, non ex-
potica. ultra tra rem sunt, si rem consideres non nudam (ut plebei arti-
medium. fices) sed perfectam, & animatam. Et iterum. In uniuersum autem (ait) nihil effingendum est ab eo, qui poeta di-
ei meretur, quod aperte à veritate alienum sit.

D. Quin & optimus ille Hispaniarum doctor, & honos
Hispalitanus Archiepiscopus Isidorus. Horatij, & meas
visus est partes sic egisse. Poetæ autem gentiles necessita-
te metrica confunderunt sermonis proprietatem Horatij
partes? non certe, immo & aduersus eum esset hæc
doctrina ut à doctore intelligitur. pernegaretque
Horatius, ac pernegant eius pura, elegantia, ex-
cultura, proprietatis plena, nitidissima carmina. Doc-
toris partes? Nihilominus. Nam D. Isidori senten-
tia aliter intelligenda est ut à doctore accipitur. De
sermonis enim proprietate, non quatenus latinita-
tem, congruam, rectamque grammaticem respicit:
sed

sed religionem, vel sensum siue allegoricum, siue mythologicum. D. Isidorus loquutus est: quod aperte colligitur, tum ex eo, quod de omnibus poetis illud non enuntiauit, sed de gentilibus, siue Ethnicis tantum. Tum etiam, quia non erit dari exemplum (nec dabit profecto doctor) vllum, vbi metrica necessitas proprietatem sermonis latinam confundere compellat, neq, illa vnquam poetā in has angustias ager, vt eius causa puritati, proprietatique sermonis deroget, vnde verborum improprietas emergat. Coget utiq; vt syllabam vel producat, vel corripiat per diastolē, vel sistolem. Vt dictionis fini adiungat per paragogem, vt tollat per Apocopen, vt ē medio per synopen, vt tandem vel Anastrophe, vel diæresi vtatur, quæ quidem etsi syllabas verborum eorumque quantitatem immutant, nequaquam tamen illorum proprietatem latinam confundunt.

D. Quod veroprepositio Propter, nullo modo pro Per, possit subrogari, vt Paraphrastes vult, non erit crediturum, difficile ve intuenti Ambrosij Calepini opus, & autorem thesauri linguæ latinæ, in quibus attentè perlectis, cum mille formulæ loquendi ex prepositione Per notentur, nullam inuenio, cui sensus huius, propter, quadret. Si non erit crediturum intuentibus Ambrosij Calepini opus, & thesaurum linguæ latinæ. Erit durissimum creditu viris bona latinitate præditis. Sed executiamus doctoris argumentum. Mille loquendi formulis perlectis apud Calepinum, thesaurumque linguæ latinæ nullam inuenit, cui sensus Per, quadret, Propter, præpositioni, ergo propter nullo modo loco, per, subrogari potest. Doctor Logicus à particulari ad vniuersale concludit argumentationem: Iuris peritis, etiam

C

qui

qui logicen non delibarent, fallacia argumenti nota est, quibus semper versatur in ore. *Non probat hoc esse quod ab hoc contingit ab esse.* Si doctor non invenit, inveni ego, inveniuntque passim viri latini. Exempla à me adducta, quibus id probavi, impugnare debebat, non alia alterius acceptionis quærere; scire enim logicus debuit, quod defectu vnius particularis vniuersalis est falsa. Si quid vero de his particulis aut Ambrosius Calepinus, aut illius thesauri autor præterierint, ignorare à doctore necessarium est: quippe nūquā Nizolios hac in re consultauerit, Nunquam Nebrissensem, Nunquam Alexandrum Abiedonensem, nunquam alios qui connubia adverbiorum, & latinarum particularum significationē, & vsum tradiderunt.

D. *Intendoque probare.* Optima loquutio. Sed! quæ probationis genus mirè exprimit: intensa enim nimis est, & quam adeò intender, vt rumpat.

D. *Nec vero elegantis professoris fuit in fidem carmina adduxisse, nec ex iure prudentium libris, nam & hi, (vt de poetarum licentia diximus) suos terminos, vocesque non quibus obuias (nec ipsi Plinio) habeant, est rationi consonum. Nec ex iure prudentium libris. Quid? carmina? qua congruitate grammatices? Dij, deæque omnes grammaticales, & grammaticationū numina vostrā fidem! Sed vanus, perindeque labor irritus si congruam latinitatem, & grammaticem in nostro doc-*

Vt est videre tore quærimus. Ad assertionem eius. Imo elegantis-
in Rubrica, fimi scriptoris adeo (professor enim absolute aliud
& in l. 1. de significat) fuit, est, eritque carmina addu-
professori - cere in probationem proprietatis latinæ vel
bus & med. verbi vel phrasidis. *Soli enim poetæ (vt inquit*
lib. 10. c.

eruditissimus Fracastorius) Simpliciter pulchrum
dicendi genus conceditur . Poeta scit quicquid uni-
cuique idæ conuenit , quæ ad excellentiam sermonis Fracastor
ubi supra.
faciunt , nulla prætermittere . Poeta est apposite sim-
pliciter dicere ex conuenientibus in vnoquoque . Ex quo
& illud manifestum est neminem , ex quibus benedi-
cendi facultas est , æquari poetæ posse . Et iterum si ve-
rum est (inquit) quod diximus poetam circa simpliciter
pulchrum versari sermonem , hinc primum apparere po-
test , cuius utilitatis sit poetarum sermo , quatenus sermo
est : in ipso enim est nosse excellentias omnes , pulchri-
tudines omnes in omni orationis parte . Hæc ille . At-
qui sermo , qui simpliciter pulcher est improprie
esse non potest , cum pulchritudo sit quædam per-
fectio , siue venustas , quæ in concinnitate pluri-
mum maximè nascitur vt docet Plato , eiusque in-
terpræs Marcellus Ficinus . Pulchritudo item perfe- Plato in cō
uiuio vel de
Amore. ibi
Ficinus ora-
tio. I. c. 2.
ctio est vt idem Ficinus ex Platone docet : improprie-
tas vero imperfectio , igitur improprietas cum pul-
chritate non potest .

Nec ex iure prudentium libris

Procul hinc, procul este profani.

Ouid.

Iuris Consultorum autoritates in comprobationē la-
tini sermonis; eiusque proprietatis non adducendæ?
latini sermonis parentes à patrio ingenitoque sermo-
ne arcendi? Qui linguæ latinæ moderatores & arbi-
tri fuere? Qui leges , In quibus (vt inquit Politia- Angel. Pol
epist. lib. c=
nus) tota pœne linguæ latinæ vis est . Condidere? Suos sist. ad Ma
terminos (vt doctor loquitur) & voces nō quibusvis r gnardus
Lreificiū.
obuias Iuris cōsulti habēt . Nō quibusvis obuias optime
à doctore dictū . Sed nō puras , nō latinas , nō proprias?

A Gell. lib.
12.6.1.

Falsissimum est. Si non quibus vis, sunt tamen illis ob
viæ, qui latinis humanioribus, optimisque litteris po
llent. *Obscuritates illorum* (ut simili Sextus Cecilius a
pud Agellium inquit) *non assignemus culpæ scribentium*
sed inscitiae non assequentium. Sed qui nam terminus,
quæ nam vox obsecro non quibus vis obuia est præ
positio, Per quæ nec ipsi Plinio obuia erit? Illi Plinio,
quem doctor in ea, quam apologiam vocat, Hispa
no sermone editam, ita extollit, ut reuereri interpre
tarique illum moneat prudenti silentio, atque pro
funda reuerentia? in quo agnoscit styli, ingenij, labo
rumque altitudinem excellentem? illi quem permag
nū gigantem vocat, cuius sermoni tribuit ut pro pu
ro castoque latino Plinianum subroget, non erit ob
uia proprietas præpositionis Per?

Quibus nobis imponere facile est. Quibus scilicet ter
minis, & vocibus. Non doctis, quibus nemo impo
net. Vobis, non nobis, Non viris in varia lectione,
atque intelligentia versatis, latinæ ac pure dictionis
viri.

Atque quod propositio Per pro Propter non accipiatur, &
vice versa ex probatissimorum autorum sermone, & con
seusu probo. Probat certè vsitato suo more sic. D. D.
Hieronymus qui ex doctiorum sententia ipso etiam M. Tul
lio Cicerone est elegantior sic. *Contemptum rogantis per*
blandimenta fouisti. Tribusque tamen allatis exēplis,
tandem ait. *Ex quibus Hieronymi locis nullam his præpo*
sitionibus cognationem esse compertum existimo. Sicci
ne probatur, tribus locis D. Hieronymi Per non ac
cipitur loco Propter, ergo nunquam accipitur? Sed
neque & illud silentio prætermittendum. Cedo ex
quorum doctiorum sententia D. Hieronymus Cice
rone

rone elegantior est. Cerrè hunc sibi à te delatum honorem grauiissimus, ac sanctissimus Hieronymus ultro ac libenter repudiat.

D. Sed age quamuis D. Hieronymus meus patronus primus teneat, forsitan alicui denuò adducendus in meum favorem magis arridebit, estq; ipsissimus Plinius, Oedipo indiget, hæc periodus, sicut & per multæ aliæ; sed ne omnia Césoria nota digna, referā, iterū duobus Plinii exemplis adductis. Vnum per aduocatum defenditur. Alterum. Est plenum ingenui pudoris fateri per quos profeceris. Quibus an Per, possit mutari in Propter, viris cordatis relinquit cogitandum. Volitat ovans, ac tandem inquit. Illisque certum facio me citata percurrisse capita secundi (allegat c. 4. 5. 16. 24. 25. 47. 49. 59. 60. 68. 70. 79. 97. 98.) In quibus Plinius vigessies vsus hac præpositione Per in illis neque per somnium Propter habes locum. Ego ad hæc. Et ad doctoris argumentationes.

*Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
testa diu.*

A deo firmum visum est doctori hoc argumentationis genus à particulari ad vniuersale, vt ab eo discederet nequeat. Percurrit illa capita, vigessies Plinius in eis præpositione Per est vsus, nec tamen ibi Per loco Propter locum habet, ergo. O mirum argumentatorem! Ego alia capita per legi, & in eis Per loco Propter accipitur. ergo. quenam verior conclusio? Sed mirum quod offendiculum, quale spectrum doctori fuerit hæc præpositio Propter. Cum neque loci sensui obstat, neque si candidè doctor animaduertat, Per in ipsius expositione diuersam significationem habeat: quo enim sensu ille Per morbum sapientiæ, siuè per delirium mori interpretatur, qua

Horat. epist.
li. i. epist. 2.
in fine.

tenus ad vim præpositionis illius attinet; eodem & ego per sapientiam habitum, morbum contrahi, perque tandem moritur, aio. Quid timet umbram? quid horret præpositionem Propter, quæ illi usus est?

D. *Et cum tota machina, huic fundamento innitatur, dubio procul diruta est,* Albi sternantur equi

Ovid. lib. 2.

de art. amor.

Dicite Io Pæan, & Io bis dicite Pæan.

Paretur illi triumphus. In quo.

Ovid. lib. 1.

amor. eleg. 2.

Mens bona ducetur manibus post terga reuinctis.

Et cum tota impugnationis machina supradictis argumentis expositionem adoriatur meam, illis velut nugatorijs fufis, fugatisque, & ad internecionem datis, ipsa vegetior insurgit. Verum enim vero quænam hæc est doctoris vel calliditas, vel calumniatio, ut vim expositionis meæ omnem præpositioni Per inniti afferat? Nonne illius sensum ex ipsiusmet philosophiæ arcanis elicui? Nonne autore Platone, Marfilio Ficino, rationeque ipsa dictante ex philosophiæ medicinæque præceptis per nimium sapientiæ studiū valetudinem bonam minui, hepar, stomachum, atque cerebrum lædi, morbum inde contrahi, mortemque tandem ex his irrepere probavi? Huic fundamento expositio innititur mea. Hoc impugnandum erat, & non omiffa radice rami frondandi. Præpositionem Per, ut sensus loci, aliquibus dilucidior fieret, illo modo explicavi, & in alicuius refractarij rigiditatem, ut dixi (nec perperam) aliquibus autoritatibus comprobavi, & si non comprobassem, necessario ex vi præpositionis, ita intelligendum esset. Et ut iterū repetam, quam discriminis rationem constituet doctor, quatenus ad vim potestatemque præpositionis Per, attinet, inter hæc. Morbus est aliquis Per sapientiam

tiam idest sapientiæ studium, & morbus est aliquis per sapientiam morbum, siue per morbum sapientiæ, vel delirium mori? Nonne sicut ego mortem à sapientiæ studio tandem oriri aio, ille à delirio, vel à frenitide asserit, & hoc deseruiente præpositione illa Per? Quod nefas? qui lapsus, quæ latini sermonis improprietas, quæ absurditas in hoc reperitur? Verum is illū livor ædax invasit, ea bonarum literarum inopia laborat, ut hac duplici galea rectus velut Andabata quidam neq; quod sibi, neq; quod alteri nocet, prospicere valeat.

Sed quid mirum ille enim est tam latinus, ut cū Hispanicè scribit latinismos usurpet, & tã Hispanus, ut cum latinè Hispanis verbis, Hispanisq; phrasibus utatur. Qui lepore præcunículo, invito Martiale, invita *In Apolog.* q, lingua latina accipiendum monet. *Qui mutavit.* Pro *in. i. exerci* mutatus est. *Qui Iure professore exponendum.* Pro *ta. in anti-* a Iuris professore exponendum, usurpat. *paraphrasi.* *Qui Intèdo probare.* Ad nostrum modum sciendi, & intelligendi, & alia innumera his similia scribit.

Deinde illius me arguit, quòd Per causatiuè hic accipi dixi. Et inquit.

D. Non est lector optime cur mireris mirer tantum legum professorem causatiuè scripsisse. Causatiuè scripsi, hoc ne tanta admiratione dignum? At inquit, quadruplex causæ genus reperitur Materialis, formalis, efficientis, & finalis.

Cumq; nomen causæ æquiuocum sit, confuse cur scripsit. O nouum crimen, & inauditum. Hæc loquutio in hoc peccat, quod cum specificè causam vel formalem, vel efficientē, vel aliam exprimere debui, genericè loquutus sum. Quæro erit ne falsa assertio hæc
proposita

præpositio Per, hic causatiue ponitur, si potest in vna aliqua causarum locum habere? Si non omnino distincte dictum, at non falso: siue enim formaliter siue efficienter accipiatur, quoquomodo sit, causatiue ponitur. Peccat magis ille, qui à me æquiuoce scriptum, siue nomen causæ equiuicum esse ait. non enim æquiuicum sed genericum est. Et tamen didicit logicen, nec obliuioni mandauit. Arguat etiam huius æquiuocationis doctissimum Antonium Nebrissensem, omnium bonarum literarum peritissimum, qui loco superius citato. *Per* (inquit) *significat etiam causam, ut per virtutem laudabilis fio*; quia non formalem, vel aliam peculiarem designauit. Quanto maiori admiratione dignior mirabundus noster doctor, qui per tot verborum ambages, tot claudicantes, & sesquipedales argumentationes doctrinam imperiose profert de præpositionibus, quæ cuilibet illarum quatuor causarum deseruiunt. Quæ nec semper vera est, nec exemplis ab illo metallatis omnino comprobatur. Inquit ille.

D. Et harum unicuique præpositionem correspondentem, sic. Materiali videlicet Ex præpositio. Formali Per. efficienti A. finali denique Propter. Præpositio dicata est. Quo auctore hæc tam magistralis, atque indubitata doctrina? confunduntur enim vicissim, diuersissimodeque plerumque adaptantur præpositiones illæ. Et licet hæc grammaticis relinquenda erant, tamen quia doctor ex professo multa congerit, ex quibus sibi tropheum parari arbitratur, ac maximi ponderis esse ad meæ expositionis euerfionem, opere pretium duxi, eius disquirere veritatem. Et in primis præpositio. Ex. Quam materiali causæ dicatam dicit, multifariam, alijsq;

alijsque etiam causis dicatur. Ut scribit Nebriffensis. Nebriff. ubi
 Dicatur loco, tempori; accipitur loco, Pro. Quinti-^{supra.}
 lianus Saluos esse eos magis ex republica sit, quam puniri,
 idest pro reipublica utilitate. Hæc Nebriff. Accipitur e-
 tiam vice Propter. Vlpianus. Non tantum autem (in-
 quit) qui rapuit, verum is quoque qui recepit ex causis su-
 pra scriptis tenetur. Idest propter causas supra scriptas
 tenetur. Et loco Per. Idem Vlpianus. Capitale crimen rainanaufr.
 aduersus eum ex lege Flauia de plagio. Idest per legem
 Flauiam. Aliasquam plurimas acceptiones refert Ver-
 ruti-<sup>In l. 3. § nō
tantum ff.
de incend.
In l. 1. ff. ad
l. Flau. de
plagi.
Verrut. in le-
xico dictio.</sup>us in lexico. Per, quam formali causæ tribuit. A-
 liquando inquit Nebriffensis significat inter. Virgi-
 lius.

Circum perque duas in morem fluminis arctos
 Per locum, per noctem & alia. Per aliquem extitisse,
 idest propter aliquem. Per te non fieri, idest à te. Ver-
 ruti-<sup>Ex.
Virg. lib. 1.
Georg.</sup>us ubi supra. Et in exemplis adductis à doctore
 ex D. Hieronymo. Vbi Per non accommodatur for-
 mæ. A. Quam efficienti. Significat ablationem *Vt ra-*
pio à te, tempus vt à meridie, ordinem vt tertius à Her-
cule. Hæc Nebriff. à Regibus, à cæde, a tergo. Post
 Reges, post cædem, post tergum. Sūmitur etiā pro
 Per in lege. l. C. ad lege Flauiam de Plag. *Aduersus*
eum à quo sollicitatam ancillam. Idest Per quem. Acci-
 pitur pro Ex apud Gaium Iurisconsultum. *Quod si ex*
vno latere prorruerit flumen. Idest ab vno latere.
 Propter, quam finali tribuit, & vt quæ eiusdem farinæ
 sunt, simul subigam, paucis interiectis subdit. *Quod*
præpositio Propter causam finalem semper respiciat non abs-
re erit probare. Cicero sic. Tribusque item reflat-
 is e-
 xemplis (vt solet) strenuus logicus concludit propo-
 sitionem vniuersalem ex tribus particularibus; atque

velut ex Adyto Apollineo responsum, grammaticali furore correptus, latinarum legum Sanctor, regulas dicit, atque imperat. Nequis de cætero illas præpositiones permiscere audeat. Sed quid juris de illis, qui antehac eas permiscuere? Lege hac præpositionaria à doctore sine rogatione lata, in legem commisisse dicentur? Sed missa hæc faciamus grammatia. Et quod præpositio Propter non semper causam finalem respiciat verius probo, Paulus Iurisconsultus. *Septimo mense nasci* (inquit) *perfectum partum iam receptum est propter auctoritatem doctissimi viri Hippocratis.* Horatius.

Horat. li. 2.

Serm. Saty.

6.

Idem lib. 1.

Serm. Saty.

5. in princ.

Idem epist.

lib. 1. epist.

8.

Qui servos proijcere durum

In media insit Lybia; quia tardius irent.

Propter onus segnes.

Et alibi.

Heic ego Propter aquam, quod erat deterrima, ventræ Indico bellum.

Et alibi. *Fabula quæ Paridis propter narratur amorem.*

Sed iterum Poetarum carmina, & Iurisconsultorum autoritates, à quibus doctor nō habet? Ego latinis scribo, quibus dilucidè constabit non tam longo distare intervallo *Per*, & *Propter*, ut ille arbitratur.

D. Sed interrogabis quomodo *Per* præpositio in præsentiarū iuxta Philosophi sententiā accommodetur formæ? Respondeo mori per sapientiā, id est per animā, aut formā. & intellectu. Attendite in quæ præcipitia hæc præpositionū doctrina doctorē dedit. Primū enim iuxta Philosophi sententiā præpositionē, *Per*, formæ accommodari ait. iuxta philosophi sententiā? Vbi hoc sensit Philosophus? Allegavit doctor c. 3. secundi libri *Physics*. (in meis textibus est c. 1. textu. 27.) in quo Aristoteles de causis

sis agit. Ibi tamē nec verbum de præpositionibus, ne-
q; quæ cuiq; causæ accommodetur, reperitur. Quinim-
mo si *Per*, alicui priuatim accōmodanda esset, efficiēti
applicari debet. Nec decuit, decetve virū doctorem
nobis imponere autoritate philosophi. Deinde ait.
Mori per animā. aut formā. & intellectum. Obstat Theo-
logia, obstat Philosophia huic propositioni. Per ani-
mā qua vivimus (vel saltem ex Aristotele) moritur?
Per formā, quæ dat esse rei, res definit esse? Per intel-
lectū, qui secundū Philosophum alterari non potest,
ad mortem fit alteratio? O fas! O fides! Vos philoso-
phi vos theologi ferre opem.

lib. 2. de ani-
ma. tex. 24.

D. Omnes, qui non sibi persuadent Plinium hic medicē,
phisiceque loqui, hanc difficultatem, quæ est de re in-
quæstionem de nomine, & voce vertunt, vertentque: acci-
piunt namque sapientiam pro philosophia, scientia, discipli-
na, arte, contemplatione, meditatione, &c. Aggerit doc-
tor per duas integras paginas multa, dum proba-
re contendit hoc loco sapientiam non pro habitu ac-
cipi, sed pro actu, pro sapere, & intelligere. In id-
que affert integrum Aristotelis caput tertium libri ter-
tij de anima. Licet in meo libro sit c. 1. summæ. 7. tex-
tu 150. libri 2. Atq; eo stylo, eaq; dictione, vt diluci-
dior apud Aristotelē sit, & si (vt fertur) Philosophus
obscuritatem affectauerit. Et quamvis carmina in
alicuius rei comprobandæ fidem execratus sit, non
solum non fugit illa, quin potius quæ Aristoteles ip-
se ex Empedocle, Homeroque refert, velut à se in-
venta pronuntiat, oblitus ingenui illius pudoris à Pli-
nio medicorum cōmendati; fatēdi per quos profece-
rit. Sed quorsum tam carmina, quā Aristoteles adeo diffu-
se relata doctrina ad probandū quod sapiētia, & sapere

sint idem. Philosophus enim toto illo c̄ aduersus an-
 tiquos, & Empedoclem (qui sapere, & sentire idem
 esse aiebant) probare nititur diuersa quidem esse. Sē-
 tire namque latius patet, quia animalibus omnibus in-
 est, sapere vero paucis, hominibus scilicet, qui intel-
 lectu præditi sunt. Quomodo igitur hinc infert
 ex poetis, si eos Aristoteles impugnat? ex Philoso-
 pho, D. Thoma, & neotericis, si id non agunt? Ver-
 bis sapere & sapientia idem significari? Quid opus
 fuit perendinosa illa, atque desultante oratione de
 duabus animæ differentiis, Aristotelisque integrum
 caput transcribere? Nisi aut doctus videretur indoc-
 tis, aut vt tenebras vidētibus offunderet. Sed & om-
 nes decipi ait doctor, qui sapientiam hic pro habitu,
 & scientia accipiunt. At decipi ipsum manifestissi-
 mum est, tum ex recta, congruaque orationis ratio-
 ne, atque sensu: tum quia v̄sitatissima apud Plinium
 phrasis est, sapientiam pro habitu, scientiaque accipi
 Quod passim in eius opere reperitur. *Platoni* (in-
 quit) *sapientia antistiti Dionysius Tyrannus &c.* Iterum
Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello intraturus Pos-
donij sapientia professione clari domum. Iterum. *Cato Cē-*
sorius illa nobili trium sapientia procerum ab Athenis lega-
tione. Et alibi *Dialecticen sapientiam appellat.* *Pudo-*
d. li. 7. c. 53 re (inquit) *Diodorus sapiētia Dialectica professor.* Et alibi
dum Gādaridū Calinguarūq; gentiū quintū gētis ge-
Idem lib. 6. nus scribit. Quintum (inquit) *genus celebrata illic, & pro*
sap. 19. pe in religionem versa, sapientia deditum. Quid clarius?
 Frequentius apud Diuinum Platonem sapientia pro
 scientia, habitu, accipitur. Is in eo Dialogo cui titu-
 lus Theages, vel de sapientia, multis facultatibus sa-
 pientia nomen tribuit, & alibi disputans, quæ scien-
 tia

tia sola sapientia dici debeat. Inquit, *aliam præter eas di* Idem in Epi
Etas artes scrutemur, quæ iure sapientia vera dicatur. Et nom vel phi
iterum. Num ergo præter omnes quas supra nominauimus losopho.
sapientias. Et iterum. Quæ nam ea facultas sit, quam sapi Ibidem.
tiam esse arbitramur. Et alibi sæpissimè. Aristoteles. Aristo. li. 6
Item. Exactissimam omnium scientiarum sapientiam esse Morali. Ni
inquit. Et iterum. Constat igitur ex his, quæ dicta sunt chom. c. 7.
sapientiam esse rerum præstantissimarum natura scientiam.

Et alibi. *Quod quidem sapientia scientia quædam circa prin* Idem li. 11.
cipia est, patet. Vbi per totum caput disputat, vtrum sa metaph. 6a.
pientia sit vna scientia an plures. En quam verius ex 1.
Platone ex Aristotele, & quod ad rem validius est,
ex ipsomet Plinio ostendi, sapientiam pro habitu, pro
scientia accipi. Quod cum ita sit verissima insurgit
expositio mea, ab hostilibus impugnationibus vindi-
cata, qua aio, Atque etiam morbus est aliquis per sa-
pientiæ nimium studium mori.

D. Superst (ijs, qui veritatem diligunt, suntque discipli-
nabiles) delirium esse deprauationem intellectus, ingenij,
rationis, discursus, iudicij, mentis, animæ, sapientiæ. Quod
superst veritatis amatoribus, iisque qui disciplinabi-
les sunt satis ipsi percipiunt. Aduertunt namque ne-
que superstitionem hanc à proximioribus superesse,
neq; ab his, quæ in priori exercitatione doctor scrip-
sit. Vbi ipsam sapientiam affectum præter naturam
cerebri facultates principes lædentem dixit, atq; es-
se delirium. Nec delirium ipsum esse deprauationē
animæ; falsum enim est, ac per quam falsum animam
deprauati naturaliter posse. De reliquis satis superius
D. Eleganter admodum (non pigmeis, perpusillisq; me-
dicis, ne dicā theologo, & iure professore exponendum) scrip-
sisse Plinium. Atque etiam morbus est aliquis &c. Aduer-

143 ut m...
144 ut m...
145 ut m...
146 ut m...
147 ut m...
148 ut m...
149 ut m...
150 ut m...
151 ut m...
152 ut m...
153 ut m...
154 ut m...
155 ut m...
156 ut m...
157 ut m...
158 ut m...
159 ut m...
160 ut m...
161 ut m...
162 ut m...
163 ut m...
164 ut m...
165 ut m...
166 ut m...
167 ut m...
168 ut m...
169 ut m...
170 ut m...
171 ut m...
172 ut m...
173 ut m...
174 ut m...
175 ut m...
176 ut m...
177 ut m...
178 ut m...
179 ut m...
180 ut m...
181 ut m...
182 ut m...
183 ut m...
184 ut m...
185 ut m...
186 ut m...
187 ut m...
188 ut m...
189 ut m...
190 ut m...
191 ut m...
192 ut m...
193 ut m...
194 ut m...
195 ut m...
196 ut m...
197 ut m...
198 ut m...
199 ut m...
200 ut m...
201 ut m...
202 ut m...
203 ut m...
204 ut m...
205 ut m...
206 ut m...
207 ut m...
208 ut m...
209 ut m...
210 ut m...
211 ut m...
212 ut m...
213 ut m...
214 ut m...
215 ut m...
216 ut m...
217 ut m...
218 ut m...
219 ut m...
220 ut m...
221 ut m...
222 ut m...
223 ut m...
224 ut m...
225 ut m...
226 ut m...
227 ut m...
228 ut m...
229 ut m...
230 ut m...
231 ut m...
232 ut m...
233 ut m...
234 ut m...
235 ut m...
236 ut m...
237 ut m...
238 ut m...
239 ut m...
240 ut m...
241 ut m...
242 ut m...
243 ut m...
244 ut m...
245 ut m...
246 ut m...
247 ut m...
248 ut m...
249 ut m...
250 ut m...
251 ut m...
252 ut m...
253 ut m...
254 ut m...
255 ut m...
256 ut m...
257 ut m...
258 ut m...
259 ut m...
260 ut m...
261 ut m...
262 ut m...
263 ut m...
264 ut m...
265 ut m...
266 ut m...
267 ut m...
268 ut m...
269 ut m...
270 ut m...
271 ut m...
272 ut m...
273 ut m...
274 ut m...
275 ut m...
276 ut m...
277 ut m...
278 ut m...
279 ut m...
280 ut m...
281 ut m...
282 ut m...
283 ut m...
284 ut m...
285 ut m...
286 ut m...
287 ut m...
288 ut m...
289 ut m...
290 ut m...
291 ut m...
292 ut m...
293 ut m...
294 ut m...
295 ut m...
296 ut m...
297 ut m...
298 ut m...
299 ut m...
300 ut m...
301 ut m...
302 ut m...
303 ut m...
304 ut m...
305 ut m...
306 ut m...
307 ut m...
308 ut m...
309 ut m...
310 ut m...
311 ut m...
312 ut m...
313 ut m...
314 ut m...
315 ut m...
316 ut m...
317 ut m...
318 ut m...
319 ut m...
320 ut m...
321 ut m...
322 ut m...
323 ut m...
324 ut m...
325 ut m...
326 ut m...
327 ut m...
328 ut m...
329 ut m...
330 ut m...
331 ut m...
332 ut m...
333 ut m...
334 ut m...
335 ut m...
336 ut m...
337 ut m...
338 ut m...
339 ut m...
340 ut m...
341 ut m...
342 ut m...
343 ut m...
344 ut m...
345 ut m...
346 ut m...
347 ut m...
348 ut m...
349 ut m...
350 ut m...
351 ut m...
352 ut m...
353 ut m...
354 ut m...
355 ut m...
356 ut m...
357 ut m...
358 ut m...
359 ut m...
360 ut m...
361 ut m...
362 ut m...
363 ut m...
364 ut m...
365 ut m...
366 ut m...
367 ut m...
368 ut m...
369 ut m...
370 ut m...
371 ut m...
372 ut m...
373 ut m...
374 ut m...
375 ut m...
376 ut m...
377 ut m...
378 ut m...
379 ut m...
380 ut m...
381 ut m...
382 ut m...
383 ut m...
384 ut m...
385 ut m...
386 ut m...
387 ut m...
388 ut m...
389 ut m...
390 ut m...
391 ut m...
392 ut m...
393 ut m...
394 ut m...
395 ut m...
396 ut m...
397 ut m...
398 ut m...
399 ut m...
400 ut m...
401 ut m...
402 ut m...
403 ut m...
404 ut m...
405 ut m...
406 ut m...
407 ut m...
408 ut m...
409 ut m...
410 ut m...
411 ut m...
412 ut m...
413 ut m...
414 ut m...
415 ut m...
416 ut m...
417 ut m...
418 ut m...
419 ut m...
420 ut m...
421 ut m...
422 ut m...
423 ut m...
424 ut m...
425 ut m...
426 ut m...
427 ut m...
428 ut m...
429 ut m...
430 ut m...
431 ut m...
432 ut m...
433 ut m...
434 ut m...
435 ut m...
436 ut m...
437 ut m...
438 ut m...
439 ut m...
440 ut m...
441 ut m...
442 ut m...
443 ut m...
444 ut m...
445 ut m...
446 ut m...
447 ut m...
448 ut m...
449 ut m...
450 ut m...
451 ut m...
452 ut m...
453 ut m...
454 ut m...
455 ut m...
456 ut m...
457 ut m...
458 ut m...
459 ut m...
460 ut m...
461 ut m...
462 ut m...
463 ut m...
464 ut m...
465 ut m...
466 ut m...
467 ut m...
468 ut m...
469 ut m...
470 ut m...
471 ut m...
472 ut m...
473 ut m...
474 ut m...
475 ut m...
476 ut m...
477 ut m...
478 ut m...
479 ut m...
480 ut m...
481 ut m...
482 ut m...
483 ut m...
484 ut m...
485 ut m...
486 ut m...
487 ut m...
488 ut m...
489 ut m...
490 ut m...
491 ut m...
492 ut m...
493 ut m...
494 ut m...
495 ut m...
496 ut m...
497 ut m...
498 ut m...
499 ut m...
500 ut m...
501 ut m...
502 ut m...
503 ut m...
504 ut m...
505 ut m...
506 ut m...
507 ut m...
508 ut m...
509 ut m...
510 ut m...
511 ut m...
512 ut m...
513 ut m...
514 ut m...
515 ut m...
516 ut m...
517 ut m...
518 ut m...
519 ut m...
520 ut m...
521 ut m...
522 ut m...
523 ut m...
524 ut m...
525 ut m...
526 ut m...
527 ut m...
528 ut m...
529 ut m...
530 ut m...
531 ut m...
532 ut m...
533 ut m...
534 ut m...
535 ut m...
536 ut m...
537 ut m...
538 ut m...
539 ut m...
540 ut m...
541 ut m...
542 ut m...
543 ut m...
544 ut m...
545 ut m...
546 ut m...
547 ut m...
548 ut m...
549 ut m...
550 ut m...
551 ut m...
552 ut m...
553 ut m...
554 ut m...
555 ut m...
556 ut m...
557 ut m...
558 ut m...
559 ut m...
560 ut m...
561 ut m...
562 ut m...
563 ut m...
564 ut m...
565 ut m...
566 ut m...
567 ut m...
568 ut m...
569 ut m...
570 ut m...
571 ut m...
572 ut m...
573 ut m...
574 ut m...
575 ut m...
576 ut m...
577 ut m...
578 ut m...
579 ut m...
580 ut m...
581 ut m...
582 ut m...
583 ut m...
584 ut m...
585 ut m...
586 ut m...
587 ut m...
588 ut m...
589 ut m...
590 ut m...
591 ut m...
592 ut m...
593 ut m...
594 ut m...
595 ut m...
596 ut m...
597 ut m...
598 ut m...
599 ut m...
600 ut m...
601 ut m...
602 ut m...
603 ut m...
604 ut m...
605 ut m...
606 ut m...
607 ut m...
608 ut m...
609 ut m...
610 ut m...
611 ut m...
612 ut m...
613 ut m...
614 ut m...
615 ut m...
616 ut m...
617 ut m...
618 ut m...
619 ut m...
620 ut m...
621 ut m...
622 ut m...
623 ut m...
624 ut m...
625 ut m...
626 ut m...
627 ut m...
628 ut m...
629 ut m...
630 ut m...
631 ut m...
632 ut m...
633 ut m...
634 ut m...
635 ut m...
636 ut m...
637 ut m...
638 ut m...
639 ut m...
640 ut m...
641 ut m...
642 ut m...
643 ut m...
644 ut m...
645 ut m...
646 ut m...
647 ut m...
648 ut m...
649 ut m...
650 ut m...
651 ut m...
652 ut m...
653 ut m...
654 ut m...
655 ut m...
656 ut m...
657 ut m...
658 ut m...
659 ut m...
660 ut m...
661 ut m...
662 ut m...
663 ut m...
664 ut m...
665 ut m...
666 ut m...
667 ut m...
668 ut m...
669 ut m...
670 ut m...
671 ut m...
672 ut m...
673 ut m...
674 ut m...
675 ut m...
676 ut m...
677 ut m...
678 ut m...
679 ut m...
680 ut m...
681 ut m...
682 ut m...
683 ut m...
684 ut m...
685 ut m...
686 ut m...
687 ut m...
688 ut m...
689 ut m...
690 ut m...
691 ut m...
692 ut m...
693 ut m...
694 ut m...
695 ut m...
696 ut m...
697 ut m...
698 ut m...
699 ut m...
700 ut m...
701 ut m...
702 ut m...
703 ut m...
704 ut m...
705 ut m...
706 ut m...
707 ut m...
708 ut m...
709 ut m...
710 ut m...
711 ut m...
712 ut m...
713 ut m...
714 ut m...
715 ut m...
716 ut m...
717 ut m...
718 ut m...
719 ut m...
720 ut m...
721 ut m...
722 ut m...
723 ut m...
724 ut m...
725 ut m...
726 ut m...
727 ut m...
728 ut m...
729 ut m...
730 ut m...
731 ut m...
732 ut m...
733 ut m...
734 ut m...
735 ut m...
736 ut m...
737 ut m...
738 ut m...
739 ut m...
740 ut m...
741 ut m...
742 ut m...
743 ut m...
744 ut m...
745 ut m...
746 ut m...
747 ut m...
748 ut m...
749 ut m...
750 ut m...
751 ut m...
752 ut m...
753 ut m...
754 ut m...
755 ut m...
756 ut m...
757 ut m...
758 ut m...
759 ut m...
760 ut m...
761 ut m...
762 ut m...
763 ut m...
764 ut m...
765 ut m...
766 ut m...
767 ut m...
768 ut m...
769 ut m...
770 ut m...
771 ut m...
772 ut m...
773 ut m...
774 ut m...
775 ut m...
776 ut m...
777 ut m...
778 ut m...
779 ut m...
780 ut m...
781 ut m...
782 ut m...
783 ut m...
784 ut m...
785 ut m...
786 ut m...
787 ut m...
788 ut m...
789 ut m...
790 ut m...
791 ut m...
792 ut m...
793 ut m...
794 ut m...
795 ut m...
796 ut m...
797 ut m...
798 ut m...
799 ut m...
800 ut m...
801 ut m...
802 ut m...
803 ut m...
804 ut m...
805 ut m...
806 ut m...
807 ut m...
808 ut m...
809 ut m...
810 ut m...
811 ut m...
812 ut m...
813 ut m...
814 ut m...
815 ut m...
816 ut m...
817 ut m...
818 ut m...
819 ut m...
820 ut m...
821 ut m...
822 ut m...
823 ut m...
824 ut m...
825 ut m...
826 ut m...
827 ut m...
828 ut m...
829 ut m...
830 ut m...
831 ut m...
832 ut m...
833 ut m...
834 ut m...
835 ut m...
836 ut m...
837 ut m...
838 ut m...
839 ut m...
840 ut m...
841 ut m...
842 ut m...
843 ut m...
844 ut m...
845 ut m...
846 ut m...
847 ut m...
848 ut m...
849 ut m...
850 ut m...
851 ut m...
852 ut m...
853 ut m...
854 ut m...
855 ut m...
856 ut m...
857 ut m...
858 ut m...
859 ut m...
860 ut m...
861 ut m...
862 ut m...
863 ut m...
864 ut m...
865 ut m...
866 ut m...
867 ut m...
868 ut m...
869 ut m...
870 ut m...
871 ut m...
872 ut m...
873 ut m...
874 ut m...
875 ut m...
876 ut m...
877 ut m...
878 ut m...
879 ut m...
880 ut m...
881 ut m...
882 ut m...
883 ut m...
884 ut m...
885 ut m...
886 ut m...
887 ut m...
888 ut m...
889 ut m...
890 ut m...
891 ut m...
892 ut m...
893 ut m...
894 ut m...
895 ut m...
896 ut m...
897 ut m...
898 ut m...
899 ut m...
900 ut m...
901 ut m...
902 ut m...
903 ut m...
904 ut m...
905 ut m...
906 ut m...
907 ut m...
908 ut m...
909 ut m...
910 ut m...
911 ut m...
912 ut m...
913 ut m...
914 ut m...
915 ut m...
916 ut m...
917 ut m...
918 ut m...
919 ut m...
920 ut m...
921 ut m...
922 ut m...
923 ut m...
924 ut m...
925 ut m...
926 ut m...
927 ut m...
928 ut m...
929 ut m...
930 ut m...
931 ut m...
932 ut m...
933 ut m...
934 ut m...
935 ut m...
936 ut m...
937 ut m...
938 ut m...
939 ut m...
940 ut m...
941 ut m...
942 ut m...
943 ut m...
944 ut m...
945 ut m...
946 ut m...
947 ut m...
948 ut m...
949 ut m...
950 ut m...
951 ut m...
952 ut m...
953 ut m...
954 ut m...
955 ut m...
956 ut m...
957 ut m...
958 ut m...
959 ut m...
960 ut m...
961 ut m...
962 ut m...
963 ut m...
964 ut m...
965 ut m...
966 ut m...
967 ut m...
968 ut m...
969 ut m...
970 ut m...
971 ut m...
972 ut m...
973 ut m...
974 ut m...
975 ut m...
976 ut m...
977 ut m...
978 ut m...
979 ut m...
980 ut m...
981 ut m...
982 ut m...
983 ut m...
984 ut m...
985 ut m...
986 ut m...
987 ut m...
988 ut m...
989 ut m...
990 ut m...
991 ut m...
992 ut m...
993 ut m...
994 ut m...
995 ut m...
996 ut m...
997 ut m...
998 ut m...
999 ut m...
1000 ut m...

tat latinitatis studiosus quot sunt in hac clausula barba-
rismi, immo & solecismi: Sed paulo maiora cana-
mus. *Apigmeis, perpusillisque medicis.* Plinium non
exponendum esse ait. Adde neque à magno medico,
etiam si in medicina Gigas fuerit, si in lingua latina,
in historia, in humanioribus litteris pumilio sit. Ex-
ponet theologus, exponet jurisperitus, exponet, qui-
vis alius, quem hæc non latuerint; idq; non tantū ve-
rū est in maiori parte historię naturalis, sed etiā & in
reliquis, quæ medicinam respiciūt. Ad assequendū. n.
quæ Plinius de medicina scripsit. necesse non est, illi
operam exprofesso navasse: quando ea non vt medi-
cus, nec scientificè ac methodice docet, sed historicè
refert. Vt euidenter patet, & præsertim in his duobus
capitibus 50. & 51. quæ toties doctor asserit, nō posse
intelligi, atque interpretari nisi à docto medico, &
quod attinent ad solū medicū, & alia his similia. E-
tenim ad intelligendum Publium Corneliū Rufum
oculorū visum amisisse, cū id sibi accidere, somniaret
qua medicina est opus? vt percipiamus Phæreū Iaso-
nē vomice morbo à medicis deploratū in acie vulne-
rato pectore, medicinā ex hoste inuenisse? Q. Fabiū
Maximū prælio apud Fluviū Isarā inito adversus Al-
lobrogū Regē. 130. Perduellionū cæsis, quartana fe-
bri liberatū? Erumnas, malignitatesq; humanæ vitæ
ab ipso deploratas? Xenophilū musicū centūquinque
annis vixisse sine villo corporis detrimento? Reliquis
omnibus hominibus per singulas membrorū partes
certis horis pestiferū remeare aut calorē, aut rigorē;
neq; certis horis tantum, sed et diebus, noctibusq; tri-
nis siue quadrinis, etiam anno toto? At q; etiā morbū
esse aliquē per sapientiā mori? Morbis quoq; quasdā
leges

leges naturam imposuisse? Quartanam febrem, (quã quadrini circuitus appellat) nunquam bruma, nunquam hibernis mensibus incipere? Quosdam morbos post sexagesimum vitæ spatium, idest annum, non accidere? Alios pubertate præcipue à foeminis deponi? Senes minimè sentire pestilentiam? Vniuersis gentibus ingruere morbos? alios tamen generatim modo seruis, modo proceribus, alijsque per gradus obvenire? In meridianis partibus ad occasum solis observatum esse pestilentiam semper ire? Nec vnquam ferè aliter fieri nisi hieme? Nec vt ternos menses excedat. Qua medicina, quo Gigante medico ad horum intelligentiam egemus? Hæc enim continet caput 50. caput sequens signa lætalia aliquorum morborum. Quæ omnia vt historiographus Plinius refert, non vt medicus docet: non enim disputat de causis, de Symptomatibus, deque illorum remedijs. Quæ nã igitur hæc est tam inculcata à doctore medicinæ necessitas? Sed & modestius, vrbaniusque theologorum jurisque professorum rationem habere debuisset, neque illos pigmeis, perpufillisque medicis postponere. Verum

Quo pede cepit ear.

Infert tamen, ex eo quod sapere & sapientiam idem esse se ostendisse dicit, & delirium esse deprauationem intellectus animæ &c. & eleganter scripsisse Plinium morbum esse aliquem per sapientiam mori. Cũ nec idem esse sapere & sapientiam ex Philosopho, aliove autore probauerit; Nec dato quod deliriũ esset deprauatio intellectus, vel sapientiæ sequatur inde idem esse per sapientiam mori, ac per delirium nihil enim cõmunchabet deliriũ cum sapientia.

D. Iam enim paraphrastes oblivioni dato munere, corrector. *Vt superius patet.*

toris

ris fungi incipit. Miras loquendi formulas passim
interferit doctor, videlicet in sua officina nunc recēs
elaboratas, nec ab vllō alio latinitatis autore collec-
tas. Sed quod obsecro munus obliuioni dedi, & quo
alio correctoris fungi incipio? Nisi corrigere esse a-
it, quod statim subiicit, me exposuisse Per idest prop-
ter. Cuius causa grauit̃ exclamat. *Siccine exponitur*
Plinius nulla non violata loci dictione? Nulla non viola-
ta? qua? Per, idest Propter. Illud dictionum violata-
rum crimen solum verum esse potuit in præpositio-
ne Per? Violare est exponere Per, idest Propter? sed
& corrigere violare est? Qui sapientiam morbum, &
delirium esse pro conclusionibus statuit, qui sapien-
tiam negat esse habitum? Qui figurate per methoni-
miam Plinium loutum esse dicit, is non violat? non
corrumpit? non deprauat?

Horat. lib.

1. serm.

Satyr. 6.

Stultus & improbus hic amor est, dignusq; notari.

Cum tuaper videas oculis mala lippus inunctis,

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,

Quam vt aquila, aut serpens Epidaurius?

Et o vtinam acutum cerneret, non hallucinaretur,
& cæcutiret.

D. Multipliciter enim errare est necessarium, eos, qui
de re penitus ipsis occulta loquuntur. Non aliter hæc, &
similia insolenter dicta refutanda veniunt, atque a-
deo retorquenda contra suum autorem. Sed cum
non rationibus, sed conuitijs nitantur, omittenda vi-
dentur, vt si aui ex nostra modestia resilientia in ip-
sum recidant, a quo petulanter conijciuntur.

D. Dixerat prius de morbo Plinium his verbis egisse ca-
ius tractatio peculiariter medicam facultatem non requi-
rat. In quo errat primo, solius enim medici de morbis age-

re est officium. Dixi cuius tractatio, non cuius curatio, siue therapeusis. Atque ideo errat doctor, qui me errasse dicit. At, solius medici de morbis agere est officium? Distinguendum est. Solius est medici de morbis agere prout medicinae facultas exigit, causas, symptomata, remedia, medelam, & similia scientificè docendo, atque exercendo? Concedo. Historicè vero de morbis tractare, varia eorum exempla scribere, successus mirabiles adnotare, ut Plinius facit, nec medici est, nec medico egent ad intelligendū, sed cordato aliquo, & perito lectore.

D. Partim miseratione commotus, plus etiam ne lectorum tempore abutar, omitto tot errores, quot sunt orationes notare. Misericors doctor. Qui postquam nullis suis rebus ablatis, quas puro, pioque duello querendas censeret, nulla legatione præmissa, nullis puris sagminibus latis, bellum mihi indixit, fecitque: atq; hastam in fines meos hostiliter emisit. Postquam paraphrasim meam variè laceravit, atque errata, quæ non commisi; mihi affingit; postquam difuso proletarioq; sermone multa extra rem congescit, quibus lectorum & oleum, & operam consumpsit, mei illorumque miseratione commotus, adnotare definit tot errores, quot sunt orationes. Si nō errorē pro errore inculcat, quid existimandum si veros inuenisset errores? peregrinum quærat.

D. Instar multorum sit vnus, quod post hæc verba, paucis interpositis lineis insudat hunc morbum incognitum nunquam nominatum (nisi a pueris, puellisque) esse melancholicam. Profecto & hæc cogitare, & typis mandare contradictionem maximam esse, quis neget. Non satis doctori visum est, quæ scripsi, velut errores perstringere, sed

E quæ

quæ non dixi, commentari. Nunquam enim morbum illum incognitum, nunquamque nominatum, pronuntiaui, directoque melancholiam esse. Sed ex nimio sapientiæ studio cerebrum nimis exicari, hep-
par, stomachumque lēdi, subtiliores sanguinis partes consumi, spiritus continuè moueri, atque resolui; nimio mēbrorū otio superflua non excerni, glutinosos, tenaces, fuscosq; vapores nō exhalare, ex quibus morbus ille aliquis emergeret, à Plinio nō nominatus, nec sub priori morbum generali mentione comprehensus, vnde tandem per sapientiam moritur. Ponderavi dictionem Atque etiam, orationis autricem. Plinij phrasim dum dicit, *Moebus est aliquis*. Deinde ab illo etiam nimio sapientiæ studio melancholiam, atramque bilem in generari, quæ omnia illum aliquē morbum generant. Non quod melancholia sit ille aliquis morbus. Hæc vero quam contradictionem continent, quid sibi mutuo quid veritati repugnant?

D. Sed vero errorum omnium istud est caput, quod ausus est non medicus in medico Plinio periculum facere. Multoties, multifariamque tum in ea, quam Apologiam vocat, tum etiam in hac antiparaphrasi Doctor Lnna Plinium nunc medicorum appellat, nunc medicis elaboratum, totumque eius opus ad medicos pertinere, interpretarique non posse absque docto medico: tandemque hoc loco medicum fuisse ait: qua propter errorum omnium meorum caput ab hoc fonte emanare dicit: quod ego non medicus Plinij medici sensus explorare sum ausus: Vetuntamen vt doctori innotescat, cæterisq; qui historiarum lectione, litterisque bonis carent, quam toto aberret cœlo, qui arbitratur
Plinium

Plinium medicum fuisse, alius hæc repetenda sunt. Quæ quidē absit ut de medicis huius nostri ævi dicta vellim, in quo & scio, noui quam plurimos generis, & scientiæ nobilitate claros. Cogit nos instituti lex, Impositorum errorum defensio, doctorisque fraudum reiectio.

Sciendum igitur est apud antiquos, maxime Ro-
manos in numero seruorum medicos fuisse, quod
tum ex Iurisconsultis, tum ex alijs scriptoribus facile
constat. Cicero in oratione pro Deiotaro memo-
rat Philippum medicum ipsius Deiotari seruum. Se-
neca. Domitius (inquit) imperavit medico, eidemque ser-
uo suo. Suetonius in Caligula refert quandam Augu-
sti epistolam, cuius hæc verba sunt, *Mitto præterea cum*
eo ex servis meis medicum, &c. Idem in Nerone. *Me-*
dicumque manumisit, qui idem sibi prudens ac sciens minus
noxium (De veneno loquitur) *temperasset.* Plutarchus
in Cæsare, refert medicum seruum qui Domitium
consolatus est, ex eo quod potionem non mortife-
ram, sed somniferam haussisset. Cæterum Plinius e-
questris ordinis fuit, procurationesque splendidissi-
mas, atque continuas summa integritate administra-
uit, ut Suetonius attestatur. Procurationes vero rei-
publicæ administrationes sunt. Cicero. *Dum me ani-*
bitio, dum honores, dum cause, dum Reipublica non solum
cura, sed etiam procuratio multis officijs implicatum, &
constrictum tenebat. Idem alibi. *Sed quero quid reapse*
sit turpius quam sine procuratione Senator. Deinde (ut
prosequitur Suetonius) Plinius liberalibus studijs o-
peram dedit, porro inter studia liberalia medicina
locum non habet. Tum ex supradictis, tum ex
piano, tum ex l. fin. ff. de iure immunitatis, tum ex

L. Thais §.
Lucius ff. de
fideic. liber.
l. alimenta
§. 1. ff. de as-
lim. & cib.
l. g. l. scio. §.
ultim. ff. de
annu. lega.
l. 1. §. ne au-
tem. C. co-
mun. de ser.
mana. & a-
libi.
Cicero pro De
iotaro.
Senec. lib. 3.
de benefic.
Suetoni. in
Calig. ca. 8.
circa finem.
Idem in Ne-
ron. cap. 2.
Plutarch. in
Cæsare.
Sueton. in
vita Plinii.
Cic. lib. 1.
Academ. q.
Idem lib. 3.
de legi.

§ Vlpia. in l. Rubrica de professoribus, & medicis. Præterea si me
1. de Vari. dicam facultatem professus fuisset absque dubio Sue-
& extra. co tonius in eius vita dixisset, sicut deliberalibus studijs,
gn. Rubric. alijsque scripsit. Sed quod omnem dubitationem pel-
de professor. & medi. C. lit. Ipsemet Plinius de medicis, & medicina agens,
lib. 10. tot congerit probra, vt verisimile non sit, illum me-
Plin. li. 29. dicum fuisse. Solam (inquit) hanc artium græcarum nō-
c. 1. ultra. dum exercet Romana grauitas. In tanto fructu paucissimi
medium. quiritium attigere, & ipsi statim ad græcos transfuga. Itē.
Ibidem. Non dubium est omnes istos famam nouitate aliqua aucu-
pantes animas statim nostras negociari. Iterum. Palam est,
vt quisquis inter istos loquendo polleat, imperatorem illico
vite nostræ, necisque fieri, ceu vero non millia gentium si-
ne medicis degant. Refert vaticinium Catonis de græ-
Ibidem. cis in hunc modum. Quandoque ista gens suas litteras
dabit, omnia corrumpet, tunc etiam magis si medicos suos
huc mittet. Iterum. Discunt periculis nostris, & per expe-
Ibidem. rimenta mortes agunt, Medicoque tantum hominem occi-
disse summa impunitas est. Aliaque quam plurima, quæ
refferre pudet. Dum hæc non subdiceam. Per quæ ef-
fectum est, vt nihil magis prodesse viderentur, quam mul-
titudo grassantium. Et illud. Nec facem quidem, aut in-
scitiam huius turbæ arguamus. En quæ verba, quæ elo-
gia, quas laudes Plinius de medicina, deque eius pro-
fessoribus pronuntiauerit. Credat igitur doctor il-
lum medicum fuisse. Crederem ego si hac nostra
tempestate vitam ageret. Diuersa de medicis verba
facturum, nempe illo seculo apud Romanos mos ille
viguit: nostro tamen & equæstris ordinis & patricios
cerneret viros medicæ facultatis professores, ac mo-
rum integritate præstantes.
D. Nam alias omnes melancholici breui morerentur. In-
fert

fert doctor vt sæpe solet. Aliud enim est melancholiam ex nimio sapientiæ studio ingenerari, à qua & ab alijs corporis detrimentis ex illo eodem sapientiæ studio obortis, tandem in mortem incidere, vt ego asserui. Aliud breui melancholicos morituros, vt doctor colligit. Sed & altera illatio de senibus, qui propter frigidam ætatis temperiem & siccam, melancholici sunt; & altera de illis, qui à parētibz melancholiā hæreditariā habent nimis insipidæ atque extrariæ sunt.

D. Quosdam ex illis atrabiliarios, & insanos redditos, delirantesque cumque ad hanc metam peruenerint moriuntur Per sapientiam licet uiuant, vt exposui. Hæc quidem vera dictorum contradictio est. Non enim exposuit per sapientiam sed per delirium, per morbum sapientiæ. Vel si eo sensu mori per sapientiam intelligit. Sapientia id non significat. Vt late superius. Itē. Aliud est mori sapientiam, aliud ægrotare: & hoc iuxta doctoris de sapientia sensum. Morbus enim ad tempus esse potest, à quo in pristinam sanitatem redditur. Mors vero est priuatio, à qua ad habitum non datur regressus, deinde quomodo moriuntur illi per sapientiam, licet uiuant? Si moriuntur, non viuunt: Si viuunt non moriuntur. Phisicè enim & (vt prædixit doctor) materialiter hic Plinius loquitur, non autem allegorice de morte viuaci, seu de moribūda vita, vt amantes elegiacè canunt.

D. Ex quibus conuincitur se nullū inuenisse discrimē inter occidi, & se occidere & mori, qui capitales sūt errores, à quo cumque professore inspiciantur. Tot capitales errores? Lernæum monstru, à nouo Alcide Luna ferro & face contundēdū. Sed tam cito oblitus est doctor miserationis illius, qua commotus, & ne lectorum tempo-

re abuteretur, omittēbat tot errores adnotare, quod
sunt orationes? En denuo adnotat, & non vtcumque
sed capitales. Sed qui sunt hi? Nullum à me inuen-
tum discrimen inter occidi & se oecidere, & mori.
Imponit lectori certē. Quæ enim ego exempla re-
tuli non nullorum, qui intuitu fallacis sapientiæ mor-
tem sibi consciuerunt, in gratiam alterius explicatio-
nis fuere, quam non absre dixi, aliquibus forsitam
placituram. Euenerat enim vt inter loquendum, ali-
qui & non contemnendæ eruditionis, de illis Plinium
& voluisse, & sensisse pertenderent: locumque alte-
rum ipsius Plini; quinti gentium generis, Gandari-
dum Calingarumque in id adducerent. Nec non &
hanc explicationem non omnino displicuisse dixi Hi-
eronymo Mercuriali viro, omni bonarum litterarum
genere instructo. Cui nō solum non assensi, quinim-
mo asserui, me nescire quo modo illud quintum gen-
ris genus, ex eo quod sapientiæ deditum esset, per sa-
pientiam mori dici posset, etsi mortem sibi inferret.
Verius equidem apparet, doctorem hoc nesciuisse
discrimen, dum inferius quendam de Themistocle
apologū refert. Aitq; de illo. Cum se mori cerneret.
At Themistocles sibi mortem consciuit taurini san-
guinis potione.

D. In illo, & historijs adductis, quæ apud nos pili sunt.
Quid mirum præpositiones, congruamque latinita-
tem apud doctorem nihili esse, si apud eum historiæ
pili sunt? Non imponit nobis modo! Testimonium
enim, huius veritatis perhibent admiratio mentionis
pulsuum formicantium apud Plinium. Dubitatio an
alius ante eum autores, à quibus desumpsit, quæ scrip-
sit, allegauerit. Expositio epigrammatis Martialis
de

lepore, nomen professoris absolute sumptum, sepius inculcatum. Medici Plinij assertio, historia Themistoclis, & alia, quæ longum esset recensere. Sed vereor ne etiam illi omnia Plinij opera pili sint, historie enim sunt.

D. Secundo cum Plinius aliquis dicat, ipse in numeros aggregat morbos. Imponit iterum. Quos ego morbos aggrego? Vnum, qui ex nimio sapientiæ studio contrahitur tantummodo probo: Si alios afferro id vel ut aliorum placita referam, vel ut refutem. Ad hæc esto, quod in numeros afferrem, si illos alternatim propono, ut locus Plinij de vno, aut altero intelligatur; quomodo bonus logicus doctor colligit me plures aggregasse morbos? Obtineret utique eius impostura si de omnibus simul loquutum Plinium edixissem.

D. Dedecet enim virum, qui aut non didiscit, vel obliuioni mandauit logicam & grammaticæ, & latini sermonis in medium proficere. Ego quam didici logicen obliuioni mandavi: Nec mirum, ab hinc enim trigessimis annis, logices & philosophiæ prima laurea insignitus fui. Deinceps cum variarum regionum lustratione, tum diuersarum facultatum studijs, illius exercitium penitus dimisi, non illam, quæ naturalis, & quæ necessaria est ad bene inferendum, & ratiocinandum, sed quæ tricis, & cauillis puerilibus occupatur. Nihilominus tamen nec à particulari ad vniuersale concludo argumentum aliquod, nec de præmissis morbum sapientiæ continentibus colligo ad ipsam sapientiam conclusionem. Ad proficiendum in medium aliarum rerum, facultatumque cognitio per necessaria est, non tantum logices, quod si illa defuerit inanis, insipida, garru-

garrula, contentiosa, per vicax, labilis doctrina, eiusque disputatio erit.

D. Tertio quid? quod morbus vult rogum, mortem, & alia. Imponit iterum. Ego morbos esse volo rogum, mortem, & alia ubi gentium? Quod vnus se in rogū conijciat, alter sibi mortem consciscat, velle ne est rogum & mortem morbos esse? Si hæc quæ luce meridiana clariora sunt, enigmata doctori fuere, quid mirum, quod locus hic Plinij Antiparaphrasti plusquam Gordianum contineat nodum?

D. Medicis vero (ipsi videlicet Gangaridarum, Calingarumque gentium dictantibus, nihil aliud desidero, quam vt post tot annos in medicina assumptos, quid sit morbus iam discant. Delius natator enodet. Vt fideliter ita ad rem refert Gandaridum nomen. Dictantibus, cuias est? Ipse videlicet, cui? post tot annos in medicina assumptos, a quo? Quid sit morbus iam discant, quem morbum? Delirium? Solum delirium morbus est? Faciat vt discant medici morbis opem ferre, nam quid morbus sit, omnes etiam non medici plus nimio sciunt.

D. Sibi plusquā nodum Gordianum continere, mihi vero luce clariorem redditum. Superbè dictum, incongrueq;. Illud redditum a quo regitur? Mihi: a quo? a me, potius. Solæcismo non caret.

D. *Ex sententia ipsius Plinij ingratitude conuincendos, dicentis sic. Non sumus profecto grati erga eos, qui labore, curaque lucem nobis aperuere in hac luce. Fac vt experiamur elegantiores esse te in medendo, quam in dicendo.* Verba Caluissij Tauri apud Gellium cui-dam medico dicta. Infert logicus doctor eos qui nō recepere nescio quid (nam ipse non se satis extricat) ipsius

ipſius Plinij ſententia ingrati tudinis conuincendos.
Qua ingrati tudinis nota nos inurit? Cuius accepti be-
neficij? quam medellam hucusque nulli notam mor-
bi alicuius populariter graſſantis mortalibus attulit e-
gris. Quam lucem ad Plinij locum nobis aperuit? of-
fudit magis tenebras, pœna potius afficiendus in vi-
uentes noxios criticos ex Senatus Conſulto Cice-
roniano apud Lipſiũ lata. Sed & hac eadem nota ipſe
inurendus venit, quod ipſe interpretationem meam
non recipiat, neque grato accipiat animo quæ ab a-
lijs ſapienter excogitata, culte, & eleganter dicta, cõ-
cinne & apte diſpoſita vidit, legit: Quin potius calum-
niandi vitio pruriens, totũ ſe ad impugnandũ, & lace-
randũ, non ad medendũ cõponat. Cuius vero oracu-
li confirmatione nobis perſuadet ſuã interpretãdi ra-
tionẽ veriorẽ eſſe? Plinij ſententia ingrati tudinis nos
arguit, cuius ſententia tã apte ab eo adducitur, quam
Aufonij Epigrãma de vxore mæcha, quæ marito Ze-
lotypo toxica miſcuit. Quorſum? Vt argutiolam de
duabus alijs explicationibus ad hunc locũ velut ad cẽ-
ronẽ aſſueret, quæ ſecũ pugnantes illũ incolumẽ, atq;
ſuperſtitẽ ſeruant, vt ait. Ex duabus interpretationi-
bus incolumitas eius reſultabat. Sicut ex duobus ve-
nenis ſimul propinatis potionatõ prouenit. Qui pro-
bare doctõr poterit illas duas interpretationes cõtra-
rias eſſe vt inter ſe pugnent? Quod ſi aliũ de illius inco-
lunitati conſultũ non erat, Peribit nunc abſq; dubio.
Tertia, iam expoſitio doctiſſimi atq; elegantiffimi D.
Laurentij Ramirez de Prado in lucẽ prodijt: ab impa-
ritate expoſitionum enecabitur doctõr. vel (adeo eſt
pugnariũ & contentioniũ auidus) contra illam ſcribat.
Quid quod & illud de duorum venenõrũ pugnantia.

*Iuſtus Lip-
ſius in Saty-
ra Menip-
pæa in ſine.*

E Non

Galeot. Mar. de doct. pro miscua cap. 11. Non omnibus venenis tribui, testatur Galeotus Mar-
tius, & medicus, & litterarum humanarum apprimé
peritus: Sed aconito, siue napelo, aut veratro. Idque

Plin. li. 27. cap. 2. prius scripserat Plinius de Aconito agens. *Ea est natu-
ra* (inquit) *ut hominem occidat, nisi inuenerit quod in ho-
mine perimat, cum eo solo colluctatur, velut pari intus in-
uento solo.* Hæc pugna est cum venenum in visceribus repe-
rerit. Scribitque Ambrosius Paræus Galliarum Re-

Ambr. Pa- ra. lib. 20. ca. 35. ad fi- nem, gis Primus Chirurgus. Sed & elegantis professoris
fuit carmina in fidem adducere? maxime cum huic as-
sertioni suspectiora sint, in qua illa poetica licentia
potiorem habet locum, quam in latinитatis compro-
batione.

D. Quicq; solum viuo quo lego, vel disputo tempore. Ab hac
lectione, & ab hac disputatione, quam doctoris scrip-
ta nobis testantur, immortalis quidem erit; neq; per
sapientiam morietur, neque in atræbilis vitia incidet.
Quippe si contendendo viuit, satis in hoc codicillo
contentionis, satis rixarum, viuat sibi, disputer, legat;
ac finat nos viuere.

D. Vnde & sapiens ille vir Græciæ Themistocles cum ex-
pletis centum, & septem annis se mori cerneret. Quo au-
tore, hæc ausus est homo doctor scribere? Vbi histo-
riæ fides? sic cine typis qui logicē didicit, fabulosa fal-
saque pro veris tradit? Themistocles enim dux stre-
nuus Græciæ sexagesimo quinto ætatis suæ anno dū
apud Artaxerxem voluntariè exularet, epoto tauri-
no sanguine mortem sibi intulit, autore Plutarcho in
eius vita. Sed venia danda homini apud quem histo-
riæ pili sunt.

D. Cigneum nescio quid, & solito dulcius vicina morte ce-
cinerunt. Amarius, aut inconcinius aliquid dixi ne ego
ab

ab studiosis mortis iam proximis cani? At & illud de
 Cignei cantus dulcedine, cum morte approximat, ni-
 mis poeticum, nugatorium etiam est. Historici nam-
 que naturalium rerum diligentissimi id non admit-
 tunt. *Elia. lib. bis*
tor. ca. 34.
Plinius. lib.
10. cap. 23.
Lucian. in
dialog. de
electro sive
Cignis.
Olorum (inquit) *morte narra-*
tur flebilis cantus, falsis (ut arbitror) aliquot experimentis.
 Subtilis Lucianus argute ut solet opinionem hanc ir-
 rider. Dum enim navigationem suam per Eridanum
 narrat, ait nautas interrogasse, quando tandem dul-
 cem illum concentum Cigni absoluerent. Cui inter
 alia nautæ responderunt. Illos semper remigandi stu-
 dio operam dedisse, ac pœnè omnem à pueris æta-
 tem in Eridano consumpsisse, paucos nonnunquam
 cignos conspexisse in fluminis paludibus, qui incõp-
 tam, & inamænam vocem, & sonum parum firmum
 edere solebant, ita ut coruos aut graculos cū illis col-
 latis firenas esse confirmare possent. Sed & hæc do-
 ctori pili sunt. Eram & alia quam plurima ex eius apo-
 logia vulgari pro apophoretis illi misurus. Verum ne
 & ego aliquid huius Cignei cantus simile lectoribus
 crocitem, finem huic apologiæ imponam, si prius
 illum monuero, quod si rescribere decreuerit, à con-
 uitijs, & infulsis dicterijs abstineat, rationibus con-
 tendat, veritate impugnet, & ut modestum, & bene
 compositum animum decet, arguat: sin minus sciat
 ita sibi à me rescribendum esse, ut inscriptum, atque
 proscriptum omnes illum existimare possint. Neque
 sibi suadeat reliquos fore instar illius sapientissimi &
 religiosissimi viri, qui pro sua & religione, & animi
 æquitate hæc (ut audio) audit æquissime, & libentis-
 simè miseratus condonat, rebus districtus grauiori-
 bus. Nos liberiores, nullis religati vinculis iure, &
 lege

Horat. lib.
2. serm. Sa-
tyr. 1. in fin.

lege illa agemus quam Lyricus promulgat.

Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti-

Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:

Si mala condiderit in quem quis carmina, ius est,

Iudiciumq; esto.

Interim bene lectori, bene doctori, bene ami-

cis, bene studiosis omnibus, bene medi-

cis, bene nobis, bene etiam no-

- lentibus, & repug-

nantibus.

(?)